INTERNATIONAL CONFERENCE

ONTHEEMD DISPLACED

DÉPLACÉS HEIMATLOS

26, 27 en 28 March
Vleeshuis, Ieper

IN FLANDERS FIELDS MUSEUM

VREDESSTAD IEPER · Vlaanderen · HISTORIES · University of Huddersfield · Universiteit Antwerpen · Utrecht University · FWF Österreichischer Wissenschaftsfonds

DAY 1 – 26 March 2026 (Taal / language: Nederlands / Dutch)

Overview

09.30 – 09.50 uur	Koffie/coffee
09.50 – 10.00 uur	Welcome by Stephen Lodewyck
10.00 – 11.30 uur	Panel 1 (chair Lotte Van Attenhoven): Situering van de Belgische vluchtelingen tijdens de Eerste Wereldoorlog Met Paul Moeyes, Christophe Declercq, Pieter Trogh
11.30 – 11.45 uur	Short break
11.45 – 13.15 uur	Panel 2 (chair Lotte Van Attenhoven): Aspecten van ballingschap Met Dirk Musschoot, Jozefien De Bock, Piet Chielens
13.15 – 14.30 uur	Lunch
14.30 – 16.00 uur	Panel 3 (chair Annick Vandenbilcke): Persoonlijke verhalen Met Martine Vermandere, Betty Ryckaert en Aline Thomas
16.00 – 16.15 uur	Short break
16.15 – 17.30 uur	Panel 4 (chair Pieter Trogh): Bewaren, presenteren en digitaliseren van vluchtelingenerfgoed Met Lotte Van Attenhoven, Eddy Lesage en Hendrik Vandeginste
17.30 – 18.30 uur	Bezoek aan de expo 'Ontheemd, de Belgische vluchtelingen van de Eerste Wereldoorlog'.
18.30 – 19.30 uur	Vrij
19.30 – 21.00 uur	Bar Réfuge met boekvoorstelling 'Ontheemd' en bezoek aan de expo 'Belgische kunstenaars op de vlucht, oorlogsgetuigen'.
21.00 uur	Receptie

Gedetailleerd programma 26/03/2026

Panel 1: Situering van de Belgische vluchtelingen tijdens de Eerste Wereldoorlog

Chair: Lotte Van Attenhoven

Paul Moeyes: Belgische vluchtelingen in Nederland 1914-1918

Tijdens de Eerste Wereldoorlog vluchtten bijna één miljoen Belgen naar het neutrale Nederland. De grootste vluchtelingenstroom volgde de val van Antwerpen in oktober 1914. De opvang van de ontheemden gebeurde aanvankelijk voornamelijk op particulier initiatief en kenmerkte zich door spontaniteit, gastvrijheid en mededogen. Maar de vluchtelingenstroom werd te groot en de oorlog duurde te lang: de overheid moest de vluchtelingenopvang overnemen en reguleren. Er werden drie 'vluchtoorden' uit de grond gestampt, waar niet-kapitaalkrachtige Belgen voor de duur van de oorlog konden verblijven. Tegen die tijd (eind 1914) waren de meeste vluchtelingen alweer naar hun vaderland teruggekeerd, mede op uitnodiging van de Duitse bezetter en met zachte drang van de Nederlandse autoriteiten.

Naarmate de schaarste in Nederland toenam als gevolg van de Britse economische blokkade, werden de resterende tienduizenden vluchtelingen door delen van de bevolking steeds meer als een last gezien. De regering stelde zich op het standpunt dat alle vluchtelingen welkom waren, maar zorgde er tegelijkertijd voor dat de verzorging in de vluchtoorden van sobere aard bleef: de vluchtelingenopvang mocht niet tot maatschappelijke jaloezie en onrust leiden. Het oorlogseinde bracht een verslechtering van de Nederlands-Belgische betrekkingen met zich mee: de Belgen waren hevig verontwaardigd over het politieke asiel dat de vermeende aanstichter van de oorlog, de voormalige Duitse keizer Wilhelm II, werd verleend; de Nederlanders op hun beurt waren gegriefd door de pogingen van de Belgische regering om tijdens de vredesonderhandelingen Zuid-Limburg en Zeeuws-Vlaanderen te annexeren. Het goeddeels vergeten Belgenmonument in Amersfoort rest als pijnlijk symbool van deze periode.

Paul Moeyes (1957) studeerde Engels aan de Universiteit van Amsterdam en promoveerde op een proefschrift over de war poet Siegfried Sassoon (1886-1967). Tot zijn pensionering in 2024 doceerde hij Engelstalige literatuur en geschiedenis aan de lerarenopleiding Engels aan de Hogeschool van Amsterdam. Ondertussen wijdde hij zich aan het in kaart brengen van de Nederlandse geschiedenis tijdens de Eerste Wereldoorlog, hetgeen resulteerde in publicaties als: *Buiten schot* (2001), een kroniek van Nederland in de jaren 14-18 (herziene en uitgebreide editie 2014); *Vuistrecht en wisselgeld* (2021), over de Nederlandse beleving van de Frans-Duitse oorlog 1870-'71; en *Strijdtonelen* (2024), over de Nederlandse pers en literatuur tijdens en over de oorlog. Zijn belangstelling voor beeldtaal leidde tot een analyse van voornamelijk Britse, Franse en Duitse

journalistieke oorlogstekeningen in *De zwaardjaren: de verbeelding van het westelijk front* (2017). Momenteel werkt hij aan *Scherven*, een verzameling korte stukjes over episoden uit de wereldoorlog.

Christophe Declercq: Belgische vluchtelingen in het Verenigd Koninkrijk 1914-1918

Tijdens de Eerste Wereldoorlog zochten naar schatting 250.000 Belgische vluchtelingen bescherming in het Verenigd Koninkrijk, tot recent de grootste en meest zichtbare vluchtelingengroepen daar. Hun verblijf werd aanvankelijk gekenmerkt door een golf van publieke solidariteit en werd gesteund door overheid, lokale comités en vrijwilligersorganisaties. Belgische vluchtelingen werden verspreid over het hele VK, ook in Ierland, Schotland en Wales. De grootste concentratie bevond zich in de Londense regio. Belgen werden ondergebracht in gastgezinnen maar ook collectief opgevangen. Hun juridische status, mobiliteit en toegang tot arbeid waren voortdurend onderwerp van debat.

Naast deze algemene opvangcontext ontwikkelden zich uitgesproken sociale, culturele en talige dynamieken. Belgische vluchtelingen richtten eigen scholen, kerken, verenigingen en kranten op, waardoor zij een levendig netwerk van gemeenschapsvorming in ballingschap creëerden. De vluchtelingenpers speelde hierbij een centrale rol als medium voor informatie en identiteitsbehoud. Tegelijkertijd werd taal een cruciale factor in de interactie met de Britse samenleving: meertaligheid, vertaling en taalbemiddeling bepaalden zowel integratieprocessen als interne spanningen binnen de Belgische gemeenschap.

Specifiek voor het Britse geval was de nauwe verwevenheid tussen humanitaire hulp en propaganda, waarbij Belgische vluchtelingen vaak werden voorgesteld als morele symbolen van Duitse agressie en geallieerde solidariteit. Deze voorstelling contrasteerde soms met de dagelijkse realiteit.

Christophe Declercq is docent en onderzoeker aan de Universiteit Utrecht. Hij werkt o.a. rond taal en mediatie in conflict en crisis, in historische en hedendaagse contexten. Daarnaast is hij verbonden aan University College London als Honorary Senior Research Fellow en is hij gastdocent aan de Universiteit Antwerpen. Hij behaalde zijn doctoraat aan Imperial College London met een proefschrift over Belgische vluchtelingen in het Verenigd Koninkrijk tijdens WO I, met o.a. aandacht aan taalgebruik, identiteit en pers in ballingschap aan de ene kant en het translokale binnen het transnationale aan de andere kant. Christophe was/is als onderzoeker betrokken bij diverse academische en publieksgerichte projecten rond dit thema, waaronder het WO I-project van de stad Antwerpen, de *Centenary Series* in samenwerking met Flanders House London, het Welsh Centre for International Affairs, alsook bij projecten met Amsab-ISG, het In Flanders Fields Museum en de Britse AHRC.

Pieter Trogh: Tussen solidariteit en stigma: De Belgische ballingschap in Frankrijk (1914-1918)

In 1914 leidde de Duitse inval tot een massale Belgische uittocht, waarbij uiteindelijk ruim 325.000 vluchtelingen hun toevlucht vonden in Frankrijk. Dit abstract verkent de evolutie

van hun ballingschap: van een aanvankelijk warm onthaal naar een noodzakelijke, maar soms moeizame integratie in een Franse samenleving op oorlogsvoet.

Aanvankelijk genoten de Belgen van grote Franse vrijgevigheid, maar naarmate de oorlog voortduurde, verschoof de focus naar actieve participatie in de oorlogsinspanning. Belgische vluchtelingen werden een cruciale schakel in de Franse economie; ze vervingen gemobiliseerde Fransen in de landbouw en werkten massaal in de metaalsector en munitiefabrieken. In 1917 waren tienduizenden Belgen actief in vitale sectoren, van de werkplaatsen van Renault tot de vruchtbare akkers in de regio Parijs.

Ondanks deze substantiële economische bijdrage was de sociale realiteit complex. De vluchtelingen koesterden hun eigen identiteit in tijdelijke onderkomens en eigen scholen, wat duurzaam contact met de lokale bevolking soms bemoeilijkte. Bovendien zorgden spanningen rondom vermeende dienstweigering en opkomende xenofobie vanaf 1917 voor sociale frictie in steden als Le Havre en Rouen. Na de oorlog wachtte een moeilijke terugkeer. Sommigen zouden niet meer terugkeren.

Pieter Trogh (1982) is historicus en werkt sinds 2010 als curator en wetenschappelijk medewerker bij het In Flanders Fields Museum. Hij publiceerde uitgebreid over verschillende thema's van de Eerste Wereldoorlog, waaronder *De Geschreven Oorlog: een anthologie van teksten van het front in België, 1914-1940* (Antwerpen: Manteau, 2016, met Piet Chielens), *Voor de Beschaving* (Gent: Tijdsbeeld, 2022); *USA in Flanders Fields, 1914-1919* (Ieper: In Flanders Fields Museum, 2024, met Dominiek Dendooven) en *Ontheemd. Vluchtverhalen 1914-1918* (Gent: Tijdsbeeld, 2026, met Annick Vandenbilcke).

Panel 2: Aspecten van ballingschap

Chair: Lotte Van Attenhoven

Dirk Musschoot: Belgen maken bommen, de Birtley Belgians

Het acute tekort aan munitie, de zogenaamde Shell Crisis van 1915, noopte de Britse regering ertoe nieuwe munitiefabrieken te bouwen. Een van die fabrieken werd gebouwd in Birtley in het noordoosten van het land.

De National Projectile Factory (NPF) van Birtley werd nagenoeg volledig bemand door Belgen. De 4.000 werkkrachten werden hoofdzakelijk gerekruteerd onder afgekeurde militairen en vluchtelingen. Voor hen werd naast de fabriek een compleet dorp gebouwd: Elisabethville, vernoemd naar de Belgische koningin. De meeste militairen sliepen op slaapzalen (hun gezinnen waren nog in België), de vluchtelingen-werknemers en hun gezinnen kregen onderdak in voor die tijd erg gerieflijke huisjes. De totale bevolking van Elisabethville bedroeg ongeveer 6.000 landgenoten. De fabriek werd geleid door een naar

Engeland gevluchte ingenieur en staalfabriekdirecteur, Hubert Debauche. Het dorp werd gerund door het Belgische leger.

Elisabethville had een hospitaal, kerk, school, voedingswinkel, slagerij, wasserij, restaurant annex feestzaal, een eigen krantje en ook een eigen begraafplaats – een tachtigtal landgenoten overleed daar. Veel landgenoten begonnen in hun huisje een handelszaak: van een schoenmakerij over een kledingwinkel tot een fotostudio.

De munitiefabriek van toen bestaat vandaag nog (intussen in de buurgemeente Washington), van het dorp blijven op twee gebouwen, een stukje afsluiting en de begraafplaats na niets meer over. Het grondplan van Elisabethville is vandaag nog goed te zien in het stratenplan van de wijk met dezelfde naam in Birtley. Na de oorlog zijn de meeste Belgen naar huis teruggekeerd. Maar in Birtley en omgeving wonen vandaag nog flink wat mensen met een 'Belgisch' klinkende familienaam...

Dirk Musschoot (1961) is journalist en schrijver en heeft zich gespecialiseerd in historische non-fictie (o.a. de landgenoten op de Titanic, de relaties tussen Vlaamse jonge vrouwen en de bevrijder (1944), de emigratie vanuit ons land naar Amerika, de Vlaamse seizoenarbeiders in Frankrijk en Wallonië). Zijn talrijke reizen naar Noord-Engeland brachten hem bij het verhaal van de Birtley Belgians, waarover hij het boek *Belgen maken Bommen* schreef (Lannoo, 2016) en de gelijknamige tentoonstelling maakte in Talbot House in Poperinge. Hij organiseert elk jaar een herdenkingsplechtigheid op de Belgische begraafplaats van Birtley-Elisabethville.

Jozefien De Bock: Vluchtelingen in het Asiel: de lotgevallen van Belgische psychiatrische patiënten in Engeland en Wales, 1914-1920

Van de ongeveer 160.000 Belgen die zich tijdens de Eerste Wereldoorlog in Engeland en Wales vestigden, werden er naar schatting minstens 320 opgenomen in de psychiatrie. In tegenstelling tot wat de literatuur ons leert – namelijk dat psychiatrische patiënten tijdens de oorlog onderaan de lijst met prioriteiten stonden – zagen we in ons onderzoek dat deze toch wel kleine groep mensen het voorwerp vormde van heel wat institutionele aandacht. Niet alleen de Engelse overheid, maar ook liefdadigheidsorganisaties, de Belgische overheid in ballingschap, het Belgische leger en Belgische psychiaters in Engeland probeerden op verschillende manieren invloed uit te oefenen op het leven van deze patiënten. In deze presentatie bekijk ik de geschiedenis van de Belgische vluchtelingen in de psychiatrie vanuit het standpunt van deze interventies, die in sommige gevallen toch wel erg bijzonder waren.

Dr. Jozefien De Bock behaalde haar MA in Eigentijdse Geschiedenis aan de Universiteit Gent en haar PhD in History and Civilization aan het Europees Universitair Instituut in Florence. Sindsdien werkte ze zowel in de culturele sector (musea, archiefinstellingen, erfgoedorganisaties) als in de academische wereld (UGent,

Fulbright, Universiteit Utrecht). Haar onderzoeksinteresses liggen vooral in de geschiedenis van vluchtelingen, migranten en minderheidsgroepen, vanuit een sociaal-economische, politieke of erfgoedkundige invalshoek. Momenteel is ze aan de slag als postdoctoraal onderzoeker op het Britse AHRC-project 'Asylum: Refugees and Mental Health'.

Piet Chielens: Zielenijver. S.O.S. (to save our souls), Missionarissen van Scheut als aalmoezeniers van Belgische Vluchtelingen in Groot-Brittannië

Tijdens de Eerste Wereldoorlog vluchtten ruim honderdzeventigduizend Belgen naar Groot-Brittannië, waar ze met grote, vaak christelijke liefdadigheid werden opgevangen. De katholieke kerk van België was op haar hoede dat deze vluchtelingen waarvan een meerderheid katholiek was, in hun vluchtoorden niet onder invloed van niet-katholieken zouden komen. De congregatie van Scheut, toen de grootste missiecongregatie van België, leverde een grote groep jonge scheutisten als aalmoezenier. Zij wachtten in Groot-Brittannië tot ze vanuit een Engelse haven naar hun missies in China, Congo of de Filippijnen zouden kunnen worden uitgestuurd. Intussen deden ze het werk als aalmoezenier en rapporteerden daarover. Piet Chielens onderzocht deze bron om inzicht te krijgen in het algemene werk van de aalmoezeniers van de vluchtelingen, en zodoende ook in het leven van de Belgen in het Verenigd Koninkrijk.

Piet Chielens was van 1996 tot 2021 directeur van het In Flanders Fields Museum in Ieper, België. Van 1992 tot 2007 was hij artistiek directeur van Peace Concerts Passendale. Hij streeft ernaar de herinnering aan de Eerste Wereldoorlog in Vlaanderen voortdurend levendig te houden en speciale aandacht te besteden aan de manieren waarop microgeschiedenis (persoonlijk, familie) en macrogeschiedenis (die van culturen, naties en de wereld) met elkaar kunnen worden verbonden. Naast talrijke boeken in het Nederlands is Piet coauteur van twee boeken in het Engels: The Great War as Seen from the Air: In Flanders Fields 1914–1918 (2014) en Unquiet Graves: Execution Sites of the First World War in Flanders (2000).

Panel 3: Persoonlijke verhalen

Chair: Annick Vandenbilcke

Martine Vermandere: Lalla Vandervelde

Lalla Vandervelde (1870-1965) was van 1901 tot 1922 de echtgenote van Emile Vandervelde, de onbetwiste 'patron' van de Belgische Werkliedenpartij. Samen met hem sprak ze op meetings voor het algemeen stemrecht. Ze organiseerde concerten en lezingen in het Brusselse Volkshuis, en de dissidente Université Nouvelle draaide dankzij haar talenkennis en netwerk. Door haar intensieve correspondentie met Edward Morel, die de wreedheden in Congo aanklaagde, werd Emile een van de belangrijkste steunpilaren van de

internationale campagne tegen Leopold II. Maar haar verhaal kwam pas vanaf de Eerste Wereldoorlog op gang, toen ze steeds onafhankelijker van haar man ging werken en leven.

Bij de Duitse inval in België werd Emile Vandervelde benoemd tot minister van Staat en was daarmee de eerste socialist in de Belgische regering. Toen hij naar de Verenigde Staten vertrok om de Belgische zaak onder de aandacht te brengen, besloot Lalla zelfstandig naar de VS te reizen, waar zij via een lezingencampagne niet enkel geld en voedselhulp voor Belgische vluchtelingen verwierf, maar ook bijdroeg aan de internationale beeldvorming rond Poor Little Belgium. Voor haar vertrek had Lalla de leiding over het Belgian Repatriation Fund aanvaard, een Brits fonds dat vanaf de aankomst van de eerste Belgische vluchtelingen in het Verenigd Koninkrijk middelen verzamelde voor hun repatriëring. Toen Emile in Londen het comité British Gifts for Belgian Soldiers oprichtte, startte Lalla een nieuwe ronde fondsenwerving. Hun wegen scheidden toen Emile in januari 1916 de Belgische regering in Frankrijk vervoegde en Lalla in Engeland bleef om fondsen te verzamelen.

Martine Vermandere (°1964) is historica (UGent) en master in het cultuurmanagement (UAMS). Sinds 1990 is zij verbonden aan Amsab-Instituut voor Sociale Geschiedenis. Tussen 1998 en 2013 coördineerde zij het vroegere Antwerpse filiaal van Amsab-ISG. Ze ontwikkelt al jaren participatieve publieksprojecten rond thema's zoals sociale huisvesting, industrie, arbeid en milieu, en publiceerde onder meer over de Antwerpse diamantbewerkers, vakantiekolonies en de multisportclub KAA Gent. Vanaf 2022 is zij coördinator Publiekswerking. In het kader van de honderdste herdenking van de Eerste Wereldoorlog initieerde en leidde zij het internationale erfgoedproject Belgian Refugees 14–18. Tijdens de coronaperiode schreef zij de biografie Madame Lalla Vandervelde: a very exceptional woman (Gent: Amsab-ISG, 2023).

Betty Ryckaert: De broertjes Ryckaert in Zwitserland

Aline Thomas: Tussen Shamrock en Rodenbach: het vluchtverhaal van Clara Thomas

Na Schuwe Maandag (19 oktober 1914) vlucht ook de Roeselaarse Clara Thomas (1895-1987) voor het oorlogsgeweld. Haar traject voert eerst naar Albi in Frankrijk en vervolgens, via Dover, naar Dublin. In Ierland gaat ze aan de slag als gouvernante en ontmoet ze Patrick Egan, politieman bij de Royal Irish Constabulary (RIC), met wie ze in 1915 huwt. Het koppel woont in de barracks van de RIC in Ballyragget, nabij Kilkenny. Wanneer de Ierse onafhankelijkheidsstrijd begin jaren 1920 escaleert, keert het gezin, inmiddels met vier kinderen, terug naar Roeselare. Het zou echter niet de laatste keer zijn dat gewapend conflict hen dwingt hun thuis te verlaten.

Deze bijdrage reconstrueert het vluchtverhaal van Clara Thomas tijdens en na de Eerste Wereldoorlog aan de hand van brieven, foto's en egodocumenten uit het familiearchief, aangevuld met bronnen van administratieve aard. De focus ligt niet alleen op het (vaak

moeizaam te achterhalen) geografische parcours dat Clara Thomas aflegde, maar ook op de blijvende impact van vluchten en ontheemding op latere levenskeuzes en op de volgende generaties binnen een door oorlog en migratie getekende familie.

De aanleiding voor dit onderzoek situeert zich in 2018, wanneer de woning van de familie Thomas in Roeselare leeg komt te staan. In dit pand bracht schoenmaker Camiel Thomas, broer van Clara Thomas, in 1931 zijn atelier en winkel voor wielrennersschoenen onder. Bij het opruimen kwam een uitzonderlijk goed bewaard familie- en bedrijfsarchief aan het licht. Het bedrijfsarchief werd geschonken aan KOERS. Museum van de Wielersport. Tijdens de ordening en registratie van het familiearchief door achterkleindochter Aline Thomas werd de lerse link in de familiegeschiedenis opnieuw zichtbaar en groeide het vluchtverhaal van Clara Thomas uit tot het vertrekpunt van dit lopende onderzoek.

Aline Thomas (1994) is sinds eind 2025 als doctoraatsonderzoeker verbonden aan de Koninklijke Militaire School en de Vrije Universiteit Brussel. Haar onderzoek richt zich op de rol van Belgische officieren in het verzet tijdens WOII. Ze studeerde Nederlandse en Duitse Taal- en Letterkunde in Gent en Keulen en behaalde een master Geschiedenis aan de Universiteit Gent. Eerder was ze actief als wetenschappelijk medewerker bij het Algemeen Rijksarchief, waar ze meewerkte aan het WomenExile-project (Gendering Political Exile: Women's Political Migrations to Belgium, 1918-1958). In dat kader ontsloot ze de naoorlogse UNHCR-vluchtelingendossiers (1945-1957) in een databank. Bij het Cegesoma was ze co-auteur van een boek over het Limburgse provinciebestuur tijdens WOII. In haar vrije tijd verdiept Aline zich graag in het familiearchief, waar persoonlijke verhalen raken aan de grote lijnen van de twintigste-eeuwse geschiedenis.

Panel 4: Bewaren, presenteren en digitaliseren van vluchtelingenerfgoed

Lotte Van Attenhoven: 'Ontheemd', het onderzoek naar het verborgen vluchtelingenerfgoed van de Eerste Wereldoorlog

Het thema van de Belgische vluchtelingen bleef geruime tijd onderbelicht in het historiografisch debat van de Eerste Wereldoorlog. Het oorlogsperspectief van de gevluchte burgers was lange tijd een voetnoot in het Belgische collectieve geheugen. De persoonlijke ervaringen van deze vlucht bleven wel verder leven in de herinnering van de families en nabestaanden.

Deze paper gaat dieper in op het onderzoeksproject 'Ontheemd' van het In Flanders Fields Museum, waarin we de sporen van deze oorlogservaringen verzamelen en zo de Belgische vluchtelingen (opnieuw) een stem geven.

Een eerste belangrijke pijler is het participatietraject, waarin we het brede publiek oproepen om vluchtverhalen uit de familiegeschiedenis te delen. Het merendeel van dit

vluchtelingenerfgoed bevindt zich vandaag immers nog thuis, in de hoofden en op zolders van nabestaanden. Dankzij de massale reacties van het publiek, ontvingen we talrijke persoonlijke ervaringen en memorabilia die de blik op het Belgische vluchtverleden verruimden.

Daarnaast presenteert deze paper de resultaten van het onderzoek naar Belgisch vluchtelingenerfgoed binnen het professionele Vlaamse erfgoedveld. Dit biedt tevens ruimte voor reflectie over wat we wel en niet vonden, en hoe een bepaald perspectief onze blik op erfgoed kan beïnvloeden.

Lotte Van Attenhoven is historica en projectmedewerker voor het onderzoeksproject 'Ontheemd' in het In Flanders Fields Museum. Lotte studeerde geschiedenis aan de Universiteit Antwerpen, waarna ze als onderzoekster werkte in zowel de academische als erfgoedsector. In haar onderzoek focust ze zich voornamelijk op migratiegeschiedenis van de 19e en 20ste eeuw, met specifieke aandacht voor individuele ervaringen binnen de brede migratiecontext. Voor 'Ontheemd' voert ze onderzoek naar de Belgische vluchtelingen van de Eerste Wereldoorlog en hoe deze geschiedenis gerepresenteerd is in het brede erfgoedveld. In dat kader begeleidt ze ook het participatietraject van het project.

Eddy Lesage: Heemkundige Kring Zonnebeke, inventarisatieproject Belgische vluchtelingen

Hendrik Vandeginste: Vrijwilligers zijn de basis van burgerwetenschap.

Je kan altijd wetenschappelijk onderzoek doen zonder vrijwilligers. Maar... dan beperk je het onderzoek. Vrijwilligers geven andere insteken, verzetten bergen, leveren unieke bijdragen en maken dromen waar. Niet alles verloopt altijd zoals gepland. Soms vind je dan onverwachte kansen om meer en beter te doen. Het is een grote zoektocht om wensen en werkelijkheid, om controle en vrijwilligersinitiatief,... tot een voor je eigen organisatie haalbare kaart vorm te geven. Tijdens deze presentatie wordt ingegaan op de mogelijkheden van burgerwetenschap en erfgoed.

Hendrik Vandeginste is medewerker van Histories, de dienstverlenende organisatie voor erfgoedvrijwilligers in Vlaanderen en Brussel. De vzw neemt actief een landelijke rol op voor erfgoedpraktijken zoals heemkunde, familiekunde en cultuur van alledag. Daarnaast bieden we een thuis aan de nieuwe gemeenschap van metaaldetectoristen. Hij volgt historisch onderzoek door erfgoedvrijwilligers op, met bijzondere aandacht voor burgerwetenschap.

DAY 2 - 27 March 2026 (language: English)

Overview

09:30 – 09:50	Coffee
09:50 – 10:00	Welcome
10:00 – 11:30	Panel 1 (chair Pieter Trogh): Situating the Belgian case in a wider, international perspective With Kamil Ruszała, Emilia Salvanou and Ellinor Morack
11:30 – 11:45	Short break
11:45 – 13:15	Panel 2 (chair Kamil Ruszała): Negotiating space/Spatial Agency in Displacement With Annick Vandenbilcke, Giota Tourgeli, Petra Svoljšak
13:15 – 14:30	Lunch
14:30 – 16:00	Panel 3 (chair Marnix Beyen): Bodies and Minds on the Move With Oksana Nagornaia, Liana Popa and Christophe Declercq
16:00 – 16:15	Short break
16:15 – 17:45	Panel 4 (chair Pieter Trogh): Preserving and presenting refugee stories and dimensions of exile. With Daniel Hadwiger, Aniek Smit and Lotte Van Attenhoven
17:45 – 18:45	Visit to the temporary exhibition 'Displaced

Detailed programme 27/03/2026

Panel 1: Situating the Belgian case in a wider, international perspective

This panel places First World War refugee movements within the wider context of total war, imperial collapses and postwar population displacement management. Speakers will compare displacement across different regions, highlighting shared structures of governance, control, and survival, binding different experience in one transnational history.

Chair: Pieter Trogh

Kamil Ruszała: Empires on the Move: Refugee Camps and Wartime Displacement on the Eastern Front

The First World War triggered one of the largest and least understood displacement crises in modern European history. This lecture examines population movements on the Eastern Front from 1914 to the early 1920s, tracing the shifting dynamics, trajectories, and temporalities of wartime displacement across imperial and post-imperial spaces. Particular attention is paid to the interaction of military operations, imperial governance, and civilian mobility within and beyond the collapsing borders of East-Central Europe. Focusing on the intersecting refugee regimes of the Austro-Hungarian, German, and Russian Empires, this paper explores how displacement was governed, categorized, and institutionalized under conditions of total war. Refugee movements were not merely chaotic by-products of violence but were actively shaped by administrative practices, surveillance mechanisms, and legal frameworks designed to manage populations on the move. Central to the lecture is the case of refugee camps in the Habsburg Monarchy, analysed as a distinct system of refuge governance. These camps functioned simultaneously as instruments of emergency relief, sites of social regulation, and biopolitical institutions where citizenship, loyalty, labour, and bodily discipline were negotiated. Drawing on administrative records, personal narratives, and visual sources, the lecture highlights everyday experiences of displacement – both within camps and along migration routes – revealing how refugees navigated, adapted to, and at times resisted imperial structures. By situating refugee camps within broader imperial and transnational contexts, the lecture argues for understanding wartime displacement as a key phenomenon of modern governance, with long-lasting legacies for post-war Europe.

Kamil Ruszała is Assistant Professor at the Jagiellonian University in Kraków. His research focuses on wartime displacement, refugee governance, refugee camps, and the social and cultural history of the First World War, with particular emphasis on East-Central Europe and the Habsburg Empire, as well as on war commemoration and memory. He is the author of *Galician Exodus: Refugees during the First World War in*

the Habsburg Monarchy (2020, award-winning monograph) and *Refugees and Population Transfer Management in Europe, 1914–1920s* (Routledge, 2025). He is co-leader of the international research consortium *Forging Wartime Biopolitics: Militarized Refugees' Bodies and Environments in WWI Eastern Europe (BIOFORGEWAR)*, a Vienna–Berlin–Kraków research network. He also serves as Managing Editor of the *1914–1918 Online: International Encyclopedia of the First World War*.

Emilia Salvanou: Producing Refugees: War, Nation-Building, and Forced Migration in the Balkans, 1912–1924

This paper examines the successive waves of forced migration in the Balkans from the Balkan Wars to the Greco–Turkish population exchange, situating refugee movements within the broader context of war, nation-building, and population management in Southeastern Europe between 1912 and 1924. Rather than treating refugees as a homogeneous or episodic phenomenon, the paper approaches displacement as a structural outcome of imperial collapse, territorial reconfiguration, and the emergence of nation-states.

The Balkan Wars marked a decisive turning point in the production of refugees, as military violence, ethnic targeting, and territorial claims generated large-scale population movements that blurred the boundaries between civilians, minorities, and enemies. These early displacements were further intensified during the First World War and its aftermath, creating a continuum of forced mobility that culminated in the compulsory population exchange between Greece and Turkey.

By tracing the transition from wartime expulsions and informal population movements to the legal and diplomatic codification of forced migration in the early 1920s, the paper argues that the population exchange did not represent an exceptional or anomalous solution, but rather the institutionalization of practices and logics already at work in the preceding decade. The Balkans emerge not merely as a site of refugee crisis, but as a laboratory in which modern techniques of population engineering were developed, tested, and normalized.

Ultimately, the paper highlights how the refugee experience in the Balkans challenges linear narratives of humanitarianism and state formation, revealing the entanglement of violence, law, and memory in the making of twentieth-century Europe.

Emilia Salvanou is an appointed lecturer at the Hellenic Open University. Her research focuses on population movements—refugee and migratory—in the twentieth and twenty-first centuries, as well as on historical culture and the theory of history. She is the author of *The Making of Refugee Memory: The Asia Minor Catastrophe, Historical Writing and Life Practices* (Cambridge Scholars, 2024), *How We Learn History Without Being Taught about It* (Athens: Asini, 2021), and *Disease and Healthcare during the Asia Minor Catastrophe*

and among Refugees (Athens, 2022). She has published widely in academic journals and has contributed chapters to edited volumes.

Ellinor Morack: Refugees in the Post WW1 Middle East

This presentation will focus on two groups of refugees that were displaced as a result of genocide and forced deportation during the Great War: the Ottoman Armenians and Orthodox Greeks. It is often assumed that the fate of the Ottoman Armenians was sealed with the genocide of 1915–16. However, several hundred thousands of Armenians survived, making their way back home after the armistice of October 1918. The "stillborn" treaty of Sèvres (signed in 1920) would later grant them and other displaced groups the right to return. At that point, however, Anatolia and Thrace already were the scene of several bloody civil wars.

When they returned home, surviving Greeks and Armenians often found their houses, land, and work-shops occupied either by local strongmen or Muslim refugees from the Balkans or eastern Anatolia. The Young Turk government (1913– 1918) had pursued a policy of systematic "Turkification." In this paper, I will argue that war-time dispossession of Christians and the post-war unwillingness to return stolen property to them were a crucial factor contributing to the emergence of the movement that would eventually culminate in the permanent displacement of most surviving Armenians and Greeks. The Treaty of Lausanne was not the beginning, but the end of that process.

Ellinor Morack is a historian of the Ottoman Empire and modern Turkey and currently an associated researcher at the institute of Turkish and Ottoman Studies at Freie Universität Berlin. She obtained her PhD from FU Berlin, then was a post-doctoral fellow at the Hebrew University of Jerusalem, and a research and teaching associate at Bamberg University.

In her first book, The Dowry of the State (Bamberg University 2017), she studied the distribution of "abandoned" property in post-1922 Turkey as a site of nation-building. In her Habilitationsschrift she studied the contingency of collective memory of the "national forces" guerrillas in modern Turkey. She is interested in memory studies, the history of migration, law, labor relations and capitalism, nationalism and violence in Ottoman and post-Ottoman contexts. Her work has been published in various international journals. She was the principal investigator of the DFG network project "Post-Ottoman Transformations" (1922–1925) at Bamberg university

Panel 2: Negotiating space/Spatial Agency in Displacement

This panel examines displacement through the lens of space, focusing on camps, schools, colonies, and temporary settlements. It explores how refugees negotiated imposed environments while navigating control and care. Space is treated as a central category shaping everyday refugee experiences.

Chair: Kamil Ruszała

Annick Vandenbilcke (IFFM, Ypres): The evacuation of Belgian children during WW1.

Between August and October 1914, more than one and a half million Belgians fled to neighbouring countries such as the Netherlands, France and Great Britain. Among this diaspora were thousands of children. The children of Belgians who did not flee abroad, who remained behind the frontline region, were daily in danger. School colonies were set up for them in France and in distant Switzerland.

In May 1915 a first transport left for a school colony near Paris. In the following months and years, between 8,000 and 10,000 boys and girls were evacuated to France and Switzerland. These children went down in history as *the children of the Yser*. Reactions to this forced stay abroad, sometimes for more than four years were very different. Some children had the time of their lives, but others were torn apart by homesickness.

Using personal stories, photographs and letters from the collection of the In Flanders Fields Museum, Annick Vandenbilcke will focus on the fate of some of these children.

Annick Vandenbilcke (1963) is a historian and has been working as a curator and researcher at the In Flanders Fields Museum since 2000. In 2004, she coordinated the retrospective exhibition on Belgian refugees during the First World War, together with former director Piet Chielens. In 2015, she was curator of the exhibition *To school, even in wartime?* and co-author of the book with the same name. Her latest publication is *Ontheemd. Vluchtverhalen 1914-1918* (*Displaced. Stories of refugees 1914-1918*) (Ghent: Tijdsbeeld, 2026, with Pieter Trogh). Annick is also the first contact for personal stories and collections with a personal link.

Giota Tourgeli: Resettlement "from Below": Asia Minor Refugee Associations and the Making of Urban Space, 1922–1932

The defeat of the Greek army in Asia Minor in 1922, which brought the Greek–Turkish War (1919–1922) to an end, triggered an unprecedented refugee crisis in Greece. Following the Convention on the Compulsory Exchange of Populations, signed in January 1923, around 1.3

million refugees had to be integrated into a co-ethnic state that was underdeveloped, financially exhausted, and politically divided.

Affiliated with the Liberal governments and organized from the outset in associations and federations (by place of origin or settlement), the refugees claimed land and houses and developed strategies to negotiate the resettlement policies especially in the urban centres. They responded to the inadequacies of housing programs implemented by the Greek state and the League of Nations' Refugee Settlement Commission (RSC) by collaborating with, confronting, or disregarding the authorities. Their initiatives drew on the legal framework, but also extended into illegal networks involving bureaucrats and local commercial groups.

This paper sheds light on how the Greek-Orthodox refugees attempted to modify the settlement programs of the Greek state "from below" and to appropriate the highly disputed urban space by transforming it into a place suitable for accommodation. It examines the strategies employed by refugee leaders to defend and promote refugee interests, while advancing their personal agendas. The analysis treats refugee organisations as significant institutional partners in the resettlement process, and as mechanisms that legitimised inequalities and power asymmetries in the new environment — ultimately helping to integrate refugees into it.

Giota Tourgeli is a researcher at Panteion University of Social and Political Sciences in Athens and a teaching associate in postgraduate programmes at the University of the Peloponnese. Her research interests include labour migration, refugee movements, and diaspora phenomena. She is the author of two books (both in Greek): *The Returnees:*

Greeks in the USA and Transformations of Local Communities, 1890–1940 (National Centre for Social Research, 2020) and *Gateways to America: The Migration Economy in Greek Port Cities, 1890–1940* (Crete University Press, 2025). She has participated in the research projects "Migration Management and International Organizations: A History of the Establishment of the International Organization for Migration" (2012–2015) and "The Role of Asia Minor Refugee Associations in the Resettlement Process in Greece, 1922–1932" (2020–2023). She is currently involved in the project (2025–2028) "Greek Guest Workers in Postwar Germany: A History of Diversity, Complexity, and Change: https://220.academia.edu/GiotaTourgeli

Petra Svoljšak: Slovenian evacuation and environment of refugees

This paper addresses the displacement of Slovenian civilians during the First World War, a process that unfolded along two different trajectories—within Austria-Hungary and in Italy—shaped by the military situation on the Italian–Austro-Hungarian front. These diverging directions of displacement generated distinct evacuation dynamics, spatial arrangements, and lived experiences, which in turn influenced how the refugee experience was later remembered and narrated.

While security concerns constituted a primary reason for evacuation in both cases, displacement to Italy was additionally shaped by political considerations. It was closely linked to early security measures implemented as part of Italian occupation policies in Austrian/Slovenian territories. Austrian authorities opted for three main displacement strategies: accommodation in refugee camps, settlement in refugee colonies, and the dispersion of refugees across various locations in the "Slovenian" provinces in the rear of the Isonzo Front. In contrast, Italian authorities pursued a policy of dispersal across the Italian peninsula, including remote regions and islands.

These differing spatial solutions placed Slovenian refugees within highly diverse state, ethnic, linguistic, and cultural environments, profoundly shaping their everyday experiences and forms of spatial agency. By presenting selected case studies corresponding to each displacement model, the paper situates these experiences within broader frameworks of self-perception and post-war memory formation, highlighting how space mediated both survival strategies and long-term memorisation of displacement.

Dr. Petra Svoljšak is a historian and Head of the ZRC SAZU Milko Kos Historical Institute. She is Assistant Professor at the University of Nova Gorica and the Postgraduate School of ZRC SAZU. Her research focuses on the First World War, with particular expertise in themes such as occupation, civilian suffering and violence, war memory and heritage. Among her recent contributions is her co –authored chapter with Gregor Antoličič »The others : refugees from Slovenian perspective of the First World War« in the edited volume »Refugees and population transfer management in Europe, 1914-1920s (New York (NY) ; London : Routledge, cop. 2025) and a chapter "The War to End All Wars: A Broken Promise of Peace" (Petrović Todosijević, Sanja (ed.), Pogačar, Martin (ed.). Peace, unconditional! : peace policies and practices in Yugoslavia and beyond. Ljubljana: Založba ZRC, 2025. pp. 63-79. She is a co-author of the critically acclaimed monograph »Leta strahote: Slovenci in prva svetovna vojna« (Years of Horror: Slovenes and the First World War; Ljubljana: Cankarjeva založba in 2018.

Panel 3: Bodies and Minds on the Move

This panel focuses on the body and psychological dimensions of forced mobility. It addresses health, medicine, biopolitics, and humanitarian responses to displacement. Refugees are analysed both as subjects of classification, displacement governance and as individuals experiencing trauma, resilience, adaptation and recovery.

Chair: Marnix Beyen

Oksana Nagornaia: Child Bodies, Refugedom, and Imperial Medicine in World War I Eastern Europe

The maneuver war on the Eastern Front created an environment in which the human body was exposed to extreme social, technological, and military violence as well as to the forces of nature. This environment posed an existential challenge, particularly for civilians.

Refugees played a central role in the "grey zone" of war and in the "imperial postwar period," shaping both the militarization and demilitarization of war zones in Eastern Europe. At the same time, the mass refugee movements contributed to the formation and consolidation of biopolitical taxonomies that not only served the purposes of warfare, occupation, and administration of the conquered territories, but also made refugees themselves an integral part of the war through discourses and practices of control and sanitation. Within the context of the maneuver war, the boundaries between between combatants and civilians, as well as military and civilian medicine, became increasingly permeable. Military doctors and epidemiologists—unlike military commanders, often in direct contact with the civilian population at the front and in occupied territories—acted as key agents of knowledge production. Their concepts of epidemiological safety, hygiene, and disinfection shaped the perception of local populations through the prism of colonial and national biopolitics.

The paper examines the specific significance of the child's body within wartime medical and administrative taxonomies. In military-medical narratives from the Eastern Front, child bodies appear as multifaceted constructs: on the one hand, as innocent victims of war and projections of a lost future; on the other, as carriers of pathological or "threatening" characteristics within colonial and antisemitic frameworks of meaning. By analyzing official medical reports, sanitary instructions, ego-documents, and visual sources, we would reconstruct the practices and discourses in which child bodies functioned as objects of medical classification and moral sensitization. The aim is to demonstrate how the child's body—situated at the threshold between life and death, future and decay—became a medium of biopolitical order in the war theatre of Eastern Europe during the First World War.

Oksana Nagornaia is a research assistant in the Department of Eastern European History at Humboldt University of Berlin. Her research interests include environmental history, the history of the First World War, and the transnational history of the Cold War. Current research project: Biopolitics of displacement in the militarized landscapes of Eastern Europe: German, Russian, and Austrian military medicine in the Great War (together with the Universities Vienna and Krakow, https://konfliktlandschaften-galizien.univie.ac.at/)

Recently publications:

- [with Kerstin Jobst and Kerstin von Lingen] "The Great War and the Anthropocene: Empire and Environment. Soldiers, Civilians, and Landscapes on the Eastern Front". Leiden: Brill, 2024.
- Besetzte Umwelt. Natur und Raum im Ersten Weltkrieg – Galizien und Bukowina" In Vierteljahrshefte für Zeitgeschichte. 2024. 3, 495–519.

Liana Popa: Gender-historical perspectives on humanitarian responses to displacement and refugees' experiences in Romania during WWI

After Romania's invasion by the Central Powers in autumn of 1916, its unoccupied region Moldova quickly became the destination for hundreds of thousands of civilian refugees fleeing the areas of occupied Romania.

With the local government of Romania's interim capital Iași left overwhelmed and unable to meet the dimensions of assistance required for the circumstances of the displacement situation, which was amplified by the harsh winter of 1916, it was influential women of the elites such as Queen Mary of Romania, Principesa Olga Sturdza and Eliza Brătianu who became important agents in the context of refugee aid organization.

On December 6th, 1916, Queen Mary of Romania founded the „Central Action Committee", which was embedded in her Refugee Aid Organization and pursued the goal to provide structural organization and humanitarian aid to refugees in Iași and the rest of Moldova's districts.

Over the course of the following weeks, the Committee planned and organized the provision of food, medical aid, shelters, homes, colonies, canteens, as well as enforced job opportunities for the displaced population. Its overall goal was to provide refugees with the necessary means to ensure a status of existential independence as quickly as possible through achieving sustainable socio-economic conditions in the context of their new living situations. Based on the Committee's summary report on the period of December 9th 1916 to March 31st 1917, I will, through a gender-historical lens, firstly, present its organizational and humanitarian responses to the arrival of refugees in Iași, and, secondly, discuss (especially female) refugees' heterogenous spaces of agency and experiences in this context.

Liana Popa is a gender historian, specializing in Romanian History of the 20th century. Between 2022 and 2025, she was active in numerous internal and external academic research projects at the Institute of Contemporary History, University of Vienna. Liana Popa received three funding grants and carried out archival and field research trips to Romania for her master's thesis on abortion-related maternal mortality in Romania's Ceaușescu regime. Her master's thesis won the "GAIN Gender & Agency"–Prize in 2025. For her dissertation, she is researching aspects of gender, body and environment within the context of refugeedom in Romania during WWI. Her PhD-Project ist part of the FWF-Project "Forging Wartime Biopolitics", whose lead is Univ.Prof. Dr. Kerstin von Lingen at the Institute of Contemporary History, University of Vienna.

Christophe Declercq: Asylum: Refugees and Mental Health during WWI

Asylum: Refugees and Mental Health is an interdisciplinary research project sponsored by the British AHRC. The project examines the mental health experiences of refugees in times

of conflict through a historical case study of Belgian refugees admitted to British psychiatric asylums during the First World War (1914–1919). While the displacement of more than 250,000 Belgians to Britain has been well documented, far less attention has been paid to those whose psychological distress led to institutionalisation. This project seeks to recover and critically interpret these overlooked experiences, situating mental illness within the broader emotional, social, and political consequences of forced migration and displacement.

The project employs a mixed historical methodology, combining close reading of asylum case notes, admission registers, and when possible (institutional) correspondence and photography, with digital humanities approaches. A further integral part of the project is the expansion of the *Tracing the Belgian Refugees* database not only to include asylum records, enabling the reconstruction of individual trajectories from displacement and admission to treatment, discharge, or repatriation, but also to cover existing partial databases, registers and lists of Belgian refugees into a representative sample of the overall population so that the trajectories of mental health patients can be positioned within a more accurate overall history.

Working with psychiatric archives raises significant ethical and archival challenges, particularly concerning privacy, consent, and the retrospective interpretation of medical diagnoses shaped by early twentieth-century biases. Currently ongoing, the project is developing its database and research outputs in collaboration with British and Belgian archival and museum partners.

Christophe Declercq is a lecturer and researcher at Utrecht University. His work focuses on language and mediation in conflict and crisis, in both historical and contemporary contexts. He is an Honorary Senior Research Fellow at University College London and a visiting lecturer at the University of Antwerp. He obtained his PhD from Imperial College London with a thesis on Belgian refugees in the United Kingdom during the First World War, focusing on language use, identity and the press in exile on the one hand, and the translocal within the transnational on the other. Christophe has been involved as a researcher in various academic and public-oriented projects on this theme, including the First World War project of the city of Antwerp, the Centenary Series in collaboration with Flanders House London, the Welsh Centre for International Affairs, as well as projects with Amsab-ISG, In Flanders Fields Museum and the British AHRC.

Panel 4: Preserving, presenting, digitizing refugee stories and dimensions of exile.

This panel reflects on the role of heritage institutions in collecting, presenting, and digitizing refugee histories. It discusses how displacement is represented in museums and documentation centers. The panel connects historical refugee experiences with contemporary debates on migration and memory.

Chair: Pieter Trogh

Daniel Hadwiger: Temporary guests. Refugees from East Prussia in Schleswig-Holstein during the First World War

During the First World War, around 350,000 refugees from East Prussia fled westwards from the Russian army. They found refuge mainly in western East Prussia, Pomerania, Hanover and Schleswig-Holstein. This affected around half of the population in the contested areas of East Prussia. From spring 1915 onwards, the majority returned to the recaptured territories. The lecture focuses in particular on the reception of 20,000 East Prussian refugees in Schleswig-Holstein, who were accommodated there from November 1914 to May 1915. The distribution of the refugees, the provision of housing, family reunifications and the reaction of the local population will be presented.

Dr. Daniel Hadwiger works as a curator at the Documentation Centre for Displacement, Expulsion, Reconciliation in Berlin. He is actually curating the special exhibition for 2027 on refugees in Berlin after the Second World War. Daniel Hadwiger studied history and European literature in Mainz, Dijon, Tübingen and Aix-en-Provence. From 2015 to 2019 he did his doctorate at the University of Tübingen on welfare in Germany and France during the Second World War. Since 2019 Exhibitions and publications on urban history in Berlin and Marseille.

Aniek Smit (Red Star Line Museum): Collecting and Presenting Stories of Refuge and Migration in the Red Star Line Museum

The Red Star Line Museum is housed in the former warehouses and inspection buildings of the Red Star Line shipping company, from where around two million people left for the United States and Canada between 1873-1934. Personal stories of refuge and migration form an important part of the museum collection and presentation. Next to oral histories of former passengers and their descendants – collected by the museum and on lend from the Ellis Island Oral History Project – the museum also actively collects interviews with people who recently fled or migrated to Belgium. How do we confront these historical and contemporary stories of refuge and migration in our permanent presentation and temporary expositions? What different approaches do we take, working with storytellers from different ages, backgrounds, and generations? And how do we incorporate experiences from past projects on refugee heritage (2015-2021) in our present-day workflows when it comes to safety, privacy and well-being?

Dr. Aniek Smit is part of the Collection & Research Team at the Red Star Line Museum in Antwerp, Belgium. Trained as a historian with experience in oral history projects, she is responsible for the interview collection and oral history workflows at the museum. The museum tells the story of two million passengers who once made the crossing to America and Canada on the Red Star Line's steamships, as well as collects stories of migration to Belgium today.

Lotte Van Attenhoven (In Flanders Fields Museum): Displaced project: Documenting Refugee Heritage through Personal Narratives and Public Engagement

Within the research project "Displaced", the In Flanders Fields Museum aims to collect and inventorise the traces of Belgian refugees from the First World War. A distinctive feature of the historical traces of refugees is, that they are extremely widespread: while some of them are held in professional heritage institutions, many remain within families, of which the vast majority was never shared.

Therefore, the museum launched a public call inviting citizens to share their family stories of displacement during the First World War. Corresponding with the basic principles of the museum, we are convinced that the personal narratives – and the objects linked to them – are essential to understand how civilians experienced these disruptive events of war. This paper provides insights in the participatory process within the Displaced project. Furthermore, it reflects on the added value of public participation and personal narratives in documenting and safeguarding the heritage linked to refugees and displacement.

Lotte Van Attenhoven is a historian and researcher on the project 'Displaced' at the In Flanders Fields Museum. She obtained her MA in History at the University of Antwerp, after which she worked as a researcher in both the academic and heritage sectors. Her work focuses primarily on 19th and 20th-century migration history, with specific attention to individual experiences within the broader migration context. For 'Displaced', she investigates the history of Belgian refugees of the First World War and how this history is represented in the wider heritage field. In this context, she also coordinates the project's participatory process.

Day 3 – 28 March (language: English)

Overview

09:30 – 09:50	Coffee
09:50 – 10:00	Welcome
10:00 – 12:00	Round table 'Refugees : Past & Present. Memory, museums, social responsibilities' With Kerstin von Lingen, Karen Moeskops, Daniel Hadwiger, Piet Chielens en Peter Gatrell
12:00 – 12:15	Wrap up the conference
12:15 – 13:30	Lunch
13:30 – 16:30	Battlefield tour Ypres Salient
16:30 – 17:30	Ypres centre city walk (combination of two tracks: 'Displaced' and remembrance keys)
18:00 – 19:30	Free time
19:30 – 20:30	Last Post Ceremony at the Menin Gate

Round table 'Refugees : Past & Present. Memory, museums, social responsibilities'

The experience of fleeing war has a universal human dimension. The fear, uncertainty and uprooting felt by refugees from the First World War are painfully recognisable in later and contemporary conflicts. At the same time, their stories show remarkable resilience: despite loss and uncertainty, many built new communities, found ways to organise work, care and education, and tried to maintain their dignity under extreme circumstances. A hundred years later, the stories of those who fled during the First World War deserve our renewed attention. This panel explores how museums and heritage institutions engage with refugee histories in both historical and contemporary contexts. It examines the social responsibility of heritage institutions in shaping public memory, ethical representation, and dialogue around displacement.

Chair: Christophe Declercq

Kerstin von Lingen

Prof. Dr. Kerstin von Lingen is a professor of contemporary history at the University of Vienna. Her research focuses on the history of genocide and violence of wars, particularly the Holocaust, environmental history, contemporary legal history, studies on memory, identity, and apology, as well as forced labour and migration research. Together with Kerstin S. Jobst and Oksana Nagornaia, she is the editor of the volume The Great War and the Anthropocene. Empire and Environment, Soldiers and Civilians on the Eastern Front, Leiden: Brill 2024 (available Open Access at: https://brill.com/display/title/70473). She is the principal investigator of the ERC Advanced Grant GLORE on Displacement and Resettlement in Europe and Asia after 1945 (https://global-displacement-and-resettlement.univie.ac.at/), and of the trinational FWF WEAVE project on Empire and Environment/ the Age of Anthropocene during the First World War (https://konfliktlandschaften-galizien.univie.ac.at/), working closely together with Kamil Ruszała (Krakow) and Oksana Nagornaia (HU Berlin).

Karen Moeskops

Since 2017, Karen Moeskops has served as Director of the Red Star Line Museum in Antwerp, a museum dedicated to sharing past and present migration stories at a true *lieu de mémoire*: the original buildings of the Red Star Line shipping company. She has a deep understanding of the complexities of migration and is committed to conveying the authentic experiences of the many migrants who passed through this historic site, as well as contemporary migration narratives.

After studying Political Science in Leuven and completing Études Spécialisées en Développement in Louvain-la-Neuve, she embarked on a 15-year career at Amnesty

International, where she coordinated major campaigns and later served as spokesperson and director. Following years of human rights advocacy, she now works to foster social change through the heritage sector. She believes in museums that are firmly rooted in society—open, welcoming, and engaged. Since late 2025, she has also chaired the national museum council.

Daniel Hadwiger

Dr. Daniel Hadwiger works as a curator at the Documentation Centre for Displacement, Expulsion, Reconciliation in Berlin. He is actually curating the special exhibition for 2027 on refugees in Berlin after the Second World War. Daniel Hadwiger studied history and European literature in Mainz, Dijon, Tübingen and Aix-en-Provence. From 2015 to 2019 he did his doctorate at the University of Tübingen on welfare in Germany and France during the Second World War. Since 2019 Exhibitions and publications on urban history in Berlin and Marseille.

Piet Chielens

Piet Chielens was Director of In Flanders Fields Museum in Ieper, Belgium, from 1996 to 2021. From 1992 to 2007 he was artistic director of Peace Concerts Passendale. He aims for a constant renewal of the memory of the Great War in Flanders and to give special attention to the ways in which micro- (personal, family) and macro-history (that of cultures, nations, and the world) can be linked. In addition to numerous books in Dutch, Piet is co-author of two books in English: *The Great War as Seen from the Air: In Flanders Fields 1914–1918* (2014) and *Unquiet Graves: Execution Sites of the First World War in Flanders* (2000).

Peter Gatrell

Peter Gatrell is an emeritus professor of history at the University of Manchester where he taught for 45 years before retiring in 2021. He is a Fellow of the British Academy, a Fellow of the Academy of Social Sciences and a Fellow of the Royal Historical Society. His latest book, *The Unsettling of Europe: The Great Migration 1945 to the Present*, appeared with Penguin Books and Basic Books in 2019. He previously wrote several books in refugee history and Russian history. More recently he co-authored *Refugee Voices in Modern Global History* (OUP, 2025). He is currently working on a book provisionally titled "Appointment in Geneva: Refugees' Encounters with UNHCR, 1951-1975", some of which is anticipated in articles in *History Workshop Journal* (2021; 2026 forthcoming). He is an active participant in the annual international seminar in historical refugee studies. He lives in Bradford-on-Avon.